

РОЗДІЛ II. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ (З ГАЛУЗЕЙ ЗНАНЬ)

УДК 378.015.31.011.3–057.87:7.012(45)

DOI <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2023-4-02>

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «УКРАЇНСЬКИЙ ДИЗАЙН»

Косяк В. Р.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дизайну*

Національний університет «Запорізька політехніка»

вул. Жуковського, 64, Запоріжжя, Україна

orcid.org/0000-0001-6717-599

concept_design@ukr.net

Ключові слова: *дисципліна «Український дизайн», майбутні дизайнери, творчі художні здібності, мотиваційно-ціннісний, креативний, спеціальний компоненти творчих художніх здібностей, активні методи навчання, педагогічна технологія, національна автентичність.*

У статті представлено методичні підходи до викладання авторської інтегральної дисципліни «Український дизайн». Розкрито поняття «український дизайн» із педагогічного погляду. Представлено фахові компетентності, які набувають майбутні дизайнери під час вивчення дисципліни. Схарактеризовано активні методи навчання, що застосовуються під час аудиторної та самостійної роботи майбутніх дизайнерів для розвитку їхніх творчих художніх здібностей та формування національної автентичності. Зазначено що інтегруючим ідейно-змістовним і сутнісним чинником дисципліни «Український дизайн» є суголосність сьогочасних тенденцій в українській дизайн-освіті з творчими та педагогічними наробками видатних українських мистців-педагогів минулого, а також із національною культурною традицією з часів становлення і до сучасності. Зауважено, що дисципліна «Український дизайн» виходить за рамки визначення етнічного складника та побудована на засадах компетентнісно-орієнтованого навчання, що виявляється у створенні відповідних педагогічних умов. Обґрунтовано та наведено приклад застосування інноваційної педагогічної технології, зміст якої полягає у послідовній побудові паралелей між навчальним матеріалом дисципліни «Український дизайн», особистісно зорієнтованим розвитком усіх структурних компонентів творчих художніх здібностей майбутніх дизайнерів та формуванням кожної особистості студента як представника нації у рамках єдиного процесу професійної підготовки і виховання. Виявлено наявність існування позитивної динаміки розвитку всіх структурних компонентів творчих художніх здібностей (мотиваційно-ціннісного, креативного, спеціального) та формування національної автентичності майбутніх дизайнерів під час використання описаної педагогічної технології та ефективності спеціально підібраних під установлені завдання дисципліни «Український дизайн» активних методів навчання.

METHODOLOGICAL APPROACHES TO TEACHING AN ACADEMIC DISCIPLINE “UKRAINIAN DESIGN”

Kosiuk V. R.

*Candidate of Pedagogical Science,
Associate Professor at the Department of Design
National University “Zaporizhzhia Polytechnic”
Zhukovskoho str., 64, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0001-6717-599
concept_design@ukr.net*

Key words: *discipline «Ukrainian Design», future designers, creative artistic abilities, motivational and valuable, creative, special components of creative artistic abilities, active methods of education, pedagogical technology, national authenticity.*

The article presents methodological approaches to teaching the author’s integral discipline «Ukrainian Design». The concept of «Ukrainian design» from the pedagogical point of view is revealed. The specialist competencies that future designers acquire while studying the discipline are represented. The active teaching methods used in the lecture and the independent work of future designers to develop their creative artistic abilities and form national authenticity are characterised. It is noted that the integrating ideological and substantive factor and the essential factor of the discipline «Ukrainian Design» is the consonance of modern trends in Ukrainian design education with the creative and pedagogical achievements of famous Ukrainian artists and teachers of the past, as well as with the national cultural tradition from the time of formation to the present. It is pointed out that the discipline «Ukrainian Design» goes beyond the definition of the ethnic component and is built on the principles of competence-oriented learning, which is reflected in the creation of appropriate pedagogical conditions. It is grounded and given an example of the application of innovative pedagogical technology, the content of which consists in the successive construction of parallels between the educational material of the discipline «Ukrainian Design», personality-oriented development of all structural components of creative artistic abilities of future designers and the formation of each student’s personality as a representative of the nation within the framework of a unified process of professional training and education. It revealed a positive dynamic in the development of all structural components of creative artistic abilities (motivational and valuable, creative, special) and the formation of national authenticity of future designers when using the described pedagogical technology and the effectiveness of active teaching methods specially selected for the tasks of the discipline «Ukrainian Design».

Постановка проблеми. Умови сьогодення потребують упровадження у ЗВО, що займаються підготовкою майбутніх дизайнерів, інноваційних підходів до організації навчального процесу, що мають за основу створення умов для розвитку особистості студента, його професійної мотивації, творчих художніх здібностей, національної самосвідомості.

Формування особистості студента як представника нації виступає не окремою частиною, а функцією єдиного процесу навчання і виховання. Тому неможливий розподіл функцій навчання, за якого на одних заняттях студент розвиває свої здібності, набуває загальні та фахові компетентності, а на інших формує свою національну самосвідомість.

Усе це має відбуватися одночасно. Формування національної автентичності майбутнього дизайнера має стати загальним тлом освітнього процесу у ЗВО, необхідною умовою розвитку їхніх творчих художніх здібностей.

На підставі вищезначеного було висунуто авторську гіпотезу, що за допомогою спеціально підібраних активних методів навчання та інноваційних педагогічних технологій можливо одночасно формувати та розвивати:

- 1) мотиваційно-ціннісну орієнтацію, що необхідна для здійснення професійно-творчої діяльності;
- 2) креативність, здатність до професійно-творчої діяльності;

- 3) спеціальні образотворчі здібності;
- 4) національну автентичність особистості майбутніх дизайнерів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Наукові розвідки щодо досліджуваної проблеми розвитку творчих художніх здібностей у процесі навчання проводило багато як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Проблемами «мотивації» займалися вітчизняні вчені: Т. Тадеєва, О. Захарко, В. Климчук та ін., зарубіжні вчені: Т. Гордєєва, О. Дергачова, Е. Дісі, Є. Іллін, Р. Раян, А. Маклін, В. Чірков та ін.; проблемами «креативності», «творчого мислення», «творчих здібностей» – О. Антонова, В. Клименко, О. Кульчицька, М. Курач, В. Моляко, О. Музика, А. Палій, В. Рибалка та зарубіжні вчені: Г. Айзенк, Д. Богоявленська, Л. Векслер, Ф. Гальтон, Дж. Гілфорд, В. Дружинін, А. Ковальов, О. Матюшкин, В. М'ясищев, С. Рубінштейн, Р. Стенберг, Б. Теплов, К. Тейлор, П. Торренс, Н. Хомський, В. Шадриков; висвітленням питання спеціальних образотворчих здібностей займалися такі вітчизняні вчені: О. Дашинська, Л. Левчук, М. Явоненко та ін., зарубіжні: Ю. Аксенов, Г. Гарднер, А. Гостдинер, В. Дранков, В. Зінченко, Е. Ільїн, Ж. Кара, О. Комаровська, В. Кузін, А. Мелік-Пашаєв, Б. Мещеряков, А. Нікітін, Е. Рапацевіч, Т. Савельєва та ін. Незважаючи на значні здобутки, тема пошуку ефективних методів навчання і педагогічних технологій для розвитку творчих художніх здібностей та формування національної автентичності потребує подальших наукових розвідок.

Мета статті. Обґрунтування методичних підходів до викладання авторської інтегральної дисципліни «Український дизайн», розкриття поняття «український дизайн» із педагогічного погляду.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Одним з етапів експериментальної перевірки вказаної гіпотези було впровадження в освітній процес нової інтегральної дисципліни «Український дизайн» [1, с. 81–82].

Структура та зміст дисципліни розроблено так, щоб забезпечити у майбутніх дизайнерів одночасно: активізацію мотиваційних структур для формування загальних та професійних компетентностей, розвиток необхідних творчих художніх здібностей, формування національної автентичності. Для цього було використано педагогічну технологію послідовної побудови паралелей між навчальним матеріалом дисципліни, особистісно зорієнтованим розвитком здібностей до творчої діяльності (креативності), образним мисленням (візуально-просторовим інтелектом), удосконаленням технічних навичок, розвитком природних образотворчих здібностей (ураховуючи індивідуальну структуру художньої обдарованості кожного студента), підтримкою і стимулюванням

формування внутрішньої мотивації до професійного саморозвитку та формування національної самосвідомості.

Дисципліна «Український дизайн» викладається після освоєння таких базових дисциплін, як «Кольорознавство», «Основи композиції», «Основи проектної графіки», «Основи формоутворення», «Робота в матеріалі», «Історія мистецтв та архітектури» тощо та дисципліни «Історія України та української культури», що дає базові знання з історії мистецтва України.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у майбутніх дизайнерів таких загальних компетентностей, як: здатність до аналізу і синтезу; здатність до розв'язання проблем; здатність до навчання; здатність працювати самостійно; здатність до роботи з інформацією; здатність застосовувати знання на практиці; здатність пристосовуватися до нових ситуацій; здатність до організації і планування; здатність до прийняття рішень; здатність до критики та самокритики; здатність до інтеграції в національне культурне середовище; здатність до формування власного стилю; здатність до творчої активності; здатність до самовираження та самореалізації в діяльності; здатність до формулювання мети проектування; прагнення до досягнення мети проектування.

У процесі вивчення дисципліни майбутні дизайнери набували такі фахові компетентності, як: здатність використовувати знання з історії мистецтва України для розроблення художньо-образних рішень у національно-орієнтованому дизайн-проекті; здатність володіти понятійним апаратом щодо виконання національно-орієнтованого дизайн-проекті; здатність орієнтуватися в розмаїтті мистецьких явищ образотворчого мистецтва та дизайну України ХХ–ХХІ ст. для створення аналогової бази щодо виконання національно-орієнтованого дизайн-проекті; здатність аналізувати прийоми формальної композиції, використані у творах мистців українського авангарду, та застосовувати набутий досвід для створення самостійної композиції під час виконання національно-орієнтованого дизайн-проекті; здатність аналізувати роль кольору і колірних відношень у творах українських мистців, насамперед, українського авангарду та застосовувати набутий досвід для розроблення самостійних художньо-образних рішень під час виконання національно-орієнтованого дизайн-проекті; здатність аналізувати особливості створення об'ємних та об'ємно-просторових форм у творах мистців українського авангарду та застосовувати набутий досвід для розроблення самостійних художньо-образних рішень під час виконання національно-орієнтованого дизайн-проекті.

Під час викладання дисципліни «Український дизайн» застосовувалися активні методи навчання [4, с. 116–121] та педагогічні технології [5, с. 126–132], що активізують творчу художню поведінку.

Інтегруючим ідейно-змістовним і сутнісним чинником дисципліни «Український дизайн» була вибрана суголосність сьогочасних тенденцій в українській дизайн-освіті з творчими та педагогічними наробками таких видатних українських мистців-педагогів, як О. Богомазов, М. Бойчук, В. Єрмилов, К. Малевич, В. Татлін та ін., а також із національною культурною традицією з часів становлення і до сучасності.

Нами було уточнено визначення поняття «український дизайн» із педагогічного погляду як виду комплексної міждисциплінарної творчої художньої проектної діяльності, що поєднує у собі глибинні національні традиції матеріально-художньої культури; сучасні мистецькі, соціокультурні, гуманітарні та технічні знання; методи художнього проектування та технічного конструювання, що спрямовані на створення національно-культурного предметно-інформаційного середовища, оцінюваного з погляду технічної естетики як цілісне, співмірне та гармонійне. Це творча діяльність, що забезпечує розвиток у студентів – майбутніх дизайнерів складної інтегративної внутрішньої якості, яка проявляється у формуванні національно-культурного стереотипу, національної самоідентифікації та самоусвідомлення, а також відчуття глибинної органічної єдності з українською культурою в усіх галузях їхньої майбутньої творчої діяльності [5, с. 210].

Дисципліна «Український дизайн» виходить за рамки визначення етнічного складника, вона побудована на засадах компетентнісно-орієнтованого навчання, що виявляється у створенні відповідних педагогічних умов, за яких здійснюється розвиток творчих художніх здібностей майбутніх дизайнерів з урахуванням індивідуальної обдарованості особистості, реалізації її природних задатків здібностей з одночасним формуванням здатності розуміти національну неповторність української культури та використовувати здобутки національної мистецької спадщини під час створення дизайн-продуктів [3, с. 51].

Дисципліна «Український дизайн» поєднує у собі вивчення історії становлення дизайну в Україні, формування глибокого розуміння майбутніми дизайнерами внеску видатних представників українського мистецтва у світову культуру, теоретичний аналіз творів мистців української школи з погляду композиції, кольорознавства, формоутворення, новизни та креативності ідей

тощо. Надбані знання закріплюються обов'язковим виконанням студентами різноманітних творчих завдань [2, с. 138].

«Український дизайн» є обов'язковою дисципліною із циклу професійної підготовки за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти галузі знань 02 «Культура і мистецтво спеціальності» 022 «Дизайн», кількість кредитів ECTS – 3, загальним обсягом 90 учбових годин, аудиторних годин – 32, із них лекцій – 16, практичних – 16, самостійна робота – 58 годин. Вид контролю – залік.

Мета дисципліни полягає у формуванні глибокого розуміння майбутніми дизайнерами значення внеску українського дизайну в розвиток світової художньої культури взагалі та світового дизайну зокрема та здатності використовувати знання з історії мистецтва України для розроблення художньо-образних рішень у національно-орієнтованому дизайн-проекуванні.

Завданнями дисципліни є розвиток творчих художніх здібностей майбутніх дизайнерів з урахуванням індивідуальної обдарованості особистості кожного студента, реалізація природних задатків з одночасним формуванням здатності розуміти національну неповторність української культури, використання здобутків національної мистецької спадщини під час створення навчальних дизайн-проектів [5, с. 211].

Дисципліна включає у себе аудиторні (лекційні і практичні) заняття та самостійну роботу студентів. Також майбутні дизайнери мали можливість, за бажанням, займатися науковою роботою у позанавчальний час у «Студентській науковій лабораторії діагностики та розвитку творчих художніх здібностей».

Змістовний модуль дисципліни включає п'ять тем: 1) Основні поняття національно-орієнтованого дизайн-проекування. 2) Витоки та становлення українського дизайну ХХ–ХХІ ст. 3) Аналіз композиційних рішень у творах мистців українського авангарду. 4) Аналіз колірних рішень у творах мистців українського образотворчого мистецтва та українського авангарду зокрема. 5) Аналіз особливостей об'ємних та об'ємно-просторових форм у творах мистців українського авангарду.

Наведемо більш детально, як за допомогою спеціально підібраних активних навчальних методів та інноваційних технологій здійснюється розвиток мотиваційно-ціннісної орієнтації, креативності, спеціальних образотворчих здібностей та формується національна автентичність особистості майбутніх дизайнерів.

Як приклад розглянемо п'яту тему змістовного модуля «Аналіз особливостей об'ємних та об'ємно-просторових форм у творах мистців українського авангарду».

Указана тема викладається протягом 4 аудиторних годин, із них лекцій – 2 години, практичних – 2 години, самостійна робота – 12 годин.

У лекційній частині формування мотиваційно-ціннісної орієнтації, що необхідна для здійснення професійно-творчої діяльності, відбувається завдяки використанню в освітньому процесі таких навчальних активних методів, як: *лекція проблемного викладу, метод проєктів, метод презентацій, навчання інших*. Формування креативності, здатності до професійно-творчої діяльності відбувається завдяки застосуванню методів: *вивчення творчого методу дизайнера, методу ТВВЗ (творчого вирішення винахідницьких завдань)* та ін. Формування національної автентичності особистості майбутніх дизайнерів здійснюється за допомогою методів: *аналізу мистецьких творів національної спадщини, залучення до участі у студентських наукових конференціях*.

У лекційній частині, що передувала практичній частині, аналізувалися творчі пошуки мистців світового авангарду взагалі й українського зокрема, які намагалися вийти за межі живописної площини, тим самим наближуючи час зародження конструктивізму суголосного дизайну. Серед українських мистців як найбільш знакові фігури цього процесу було виділено О. Архипенка, В. Єрмилова, К. Малевича, В. Татлина.

Особливу увагу було приділено роботам В. Татлина, який уважав головним складником живопису не фарбу, а текстуру і фактуру матеріалів; покладав за необхідне наявність глибинної (ментальної) взаємозалежності між конструкцією виробу (твору, архітектурної споруди тощо) і матеріалом, у якому вона (конструкція) відтворена. В. Татлин визнавав пріоритет мистецької інтуїції над інженерно-технічними розрахунками; знаряддям його художньої творчості були технічні інструменти, а матеріалами – залізо, криця, деревина, скло, бетон тощо; йому вдалося вивести авангардний живопис за межі картинної площини і зрівняти з архітектурою. Творчість В. Татлина справила великий вплив на формування і розвиток промислової архітектури та дизайну.

Із метою розвитку креативності та просторового інтелекту майбутніх дизайнерів у процесі лекційного заняття під час вивчення творчості В. Татлина було задіяно метод *проблемні справи (завдання) професійного змісту*. Студенти за світлинами «Башта Татлина», «Вежа в Дубай-Крік Харбор», «Водонапірна вежа В. Шухова, м. Миколаїв», «Ейфелева вежа», «Центр Жоржа Помпиду», «Шуховська телевізійна вежа на Шаболовці» робили усний порівняльний експрес-аналіз конструкцій, зображених на світлинах споруд. Вони мали розставити вказані споруди за рівнем

креативності по місцях від 1 до 6 та обґрунтувати свій вибір.

Головною метою завдань практичної частини було формування та розвиток спеціальних образотворчих здібностей майбутніх дизайнерів, достатньо уваги приділялося також розвитку креативності і формуванню національної автентичності. Стрижневими методами, що були задіяні під час виконання практичних завдань для досягнення поставленої мети, були *метод проєктів і метод групових проєктів*.

У рамках п'ятої теми змістовного модуля дисципліни «Український дизайн» студентам пропонувалися для вивчення та копіювання з подальшим виконанням самостійного національно-орієнтованого дизайн-проєкту такі теми: «Архітектони К. Малевича», «Башта В. Татлина», «Контррельєфи В. Татлина», «Кутові контррельєфи В. Татлина», «Скульптури О. Архипенка» тощо. Не виключався і самостійний вибір вільної теми у рамках дисципліни.

Копіюванню творів видатних українських мистців, що були вибрані за взірць, передував їх докладний аналіз за допомогою методів *аналізу мистецьких творів національної спадщини та вивчення творчого методу дизайнера*; результатом аналізу було есе.

На наступному етапі практичної частини студенти виконували копію, або репліку, проаналізованого твору у запропонованому стилі відповідно до поставленого завдання в майбутньому проєкті. Мета виконання завдань – розвиток у майбутніх дизайнерів спеціальних образотворчих здібностей, формування гнучкості творчого мислення та здатності до поєднання креативності із сумлінним та дисциплінованим виконанням поставлених у рамках дизайн-проєкту завдань.

На етапі виконання самостійної творчої роботи зі створення національно-орієнтованого дизайн-проєкту за мотивами/стилістичними цитатами ідей видатних українських мистців для розвитку спеціальних образотворчих здібностей, креативності та формування національної автентичності були задіяні такі активні методи: *моделювання ситуації професійного спілкування* (у т. ч. під час виконання групових дизайн-проєктів), *проблемні справи (завдання) професійного змісту, використання інформаційних технологій для розв'язання дизайнерських завдань, метод ТВВЗ, вирішення професійних головоломок, ділова гра*. Представлення виконаних майбутніми дизайнерами національно-орієнтованих дизайн-проєктів здійснювалося з використанням таких активних методів, як *метод презентацій, залучення до участі у художніх виставках, залучення до участі у творчих дизайн-конкурсах, залучення до участі у студентських наукових конференціях*.

Усі досягнення майбутніх дизайнерів у творчих конкурсах, художніх виставках, студентських конференціях, олімпіадах тощо фіксувалися за допомогою активного методу «Творчий щоденник».

Таким чином, під час вивчення дисципліни «Український дизайн» формувалося розуміння значення творчості видатних представників української національної школи для світової художньої культури взагалі та дизайну зокрема, яке спрямовано не тільки на всебічний гармонійний розвиток особистості молодої людини, її естетичної обізнаності, ерудиції у сфері художньої культури, патріотичне виховання, а й на цілеспрямоване, послідовне формування та розвиток творчих художніх здібностей майбутнього дизайнера як необхідного складника професійної компетентності дизайнера [2, с. 140–142].

У процесі реалізації експерименту за результатами формування та розвитку всіх складників творчих художніх здібностей майбутніх дизайнерів здійснювався неперервний моніторинг, що полягав у використанні трикомпонентного діагностичного інструментарію (мотиваційно-ціннісного, креативного, спеціального компонентів), що, своєю чергою, відображав показники, критерії та рівні (високий, середній, низький) та був спрямований на об'єктивне оцінювання динаміки розвитку творчих художніх здібностей студентів.

Аналіз результатів експерименту доводить існування позитивної динаміки розвитку всіх структурних компонентів творчих художніх здібностей (мотиваційно-ціннісного, креатив-

ного, спеціального) та формування національної автентичності майбутніх дизайнерів під час використання описаної педагогічної технології та ефективності спеціально підібраних під установлені завдання дисципліни «Український дизайн» активних методів навчання.

Висновки.

1. Розкрито мету, завдання, структуру за темами, розподіл аудиторної та самостійної роботи майбутніх дизайнерів із дисципліни «Український дизайн». Дисципліна побудована на засадах компетентнісно-орієнтованого навчання, спрямована на розвиток у майбутніх дизайнерів здібностей до творчої діяльності (креативності), природних образотворчих здібностей, стимулювання прагнення студентів до професійного саморозвитку з одночасним формуванням здатності розуміти національну неповторність української культури та використовувати здобутки національної мистецької спадщини під час створення дизайн-продуктів.

2. Обґрунтовано методичні підходи до викладання авторської інтегральної дисципліни «Український дизайн». Доведено, що використання спеціально підібраних під завдання дисципліни «Український дизайн» активних методів навчання та інноваційних педагогічних технологій дає змогу розвивати всі структурні компоненти творчих художніх здібностей (мотиваційно-ціннісний, креативний, спеціальний) та формувати особистість майбутнього дизайнера як представника нації у рамках єдиного процесу професійної підготовки і виховання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Косюк В.Р. Розвиток творчих художніх здібностей майбутніх дизайнерів у процесі викладання курсу «Український дизайн». Методичний аспект. *Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання мистецтвознавства: виклики XXI століття», присвячена 95-річчя заснування вищої художньої школи Харкова*, 13 жовтня 2016 р. Харків, 2016. С. 81–82.
2. Косюк В.Р. Педагогічний супровід розвитку творчих художніх здібностей майбутніх дизайнерів під час викладання курсу «Український дизайн». *Теорія та практика дизайну. Мистецтвознавство*. 2017. Вип. 12. С. 136–147.
3. Косюк В.Р. Методичні аспекти розвитку творчих художніх здібностей майбутніх дизайнерів засобами дисципліни «Український дизайн». *Педагогіка вищої школи: досвід і тенденції розвитку* : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Запоріжжя, 11 травня 2018 р. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2018. С. 50–52.
4. Косюк В.Р. Активні методи розвитку творчих художніх здібностей майбутніх дизайнерів у процесі професійної підготовки. *Педагогічні науки*. 2019. Вип. LXXXVII. С. 116–121.
5. Косюк В.Р. Розвиток творчих художніх здібностей майбутніх дизайнерів у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2019. 278 с.

REFERENCES

1. Kosiuk V.R. (2016) Rozvytok tvorchykh khudozhnikh zdbnostei maibutnikh dyzaineriv u protsesi vykladannia kursu «Ukrainskyi dyzain». Metodychnyi aspekt [Development of creative artistic abilities of future designers in the process of teaching the course «Ukrainian design». Methodical aspect] *The international scientific and practical conference «Current issues of art history: challenges of the 21st century» dedicated to the 95th anniversary of the founding of the Kharkiv Higher Art School* P. 81–82.

2. Kosiuk V.R. (2017) Pedahohichnyi suprovid rozvytku tvorchykh khudozhnikh zdibnostei maibutnikh dyzaineriv pid chas vykladannia kursu «Ukrainskyi dyzain» [The educational guidance of developing artistic and creative skills in future designers as part of the course on the «Ukrainian design»] *Theory and practice of design: a collection of scientific works. Art science*. Vol. 12. P. 136–147.
3. Kosiuk V.R. (2018) Metodichni aspekty rozvytku tvorchykh khudozhnikh zdibnostei maibutnikh dyzaineriv zasobamy dystsypliny «Ukrainskyi dyzain» [Methodical aspects of the development of creative artistic abilities of future designers by means of the discipline «Ukrainian design»] *Higher school pedagogy: experience and development trends. Materials of the 3rd All-Ukrainian scientific and practical conference with international participation. (May 11, 2018, Zaporizhzhia)* P. 50–52.
4. Kosiuk V.R. (2019) Aktyvni metody rozvytku tvorchykh khudozhnikh zdibnostei maibutnikh dyzaineriv u protsesi profesiinoy pidhotovky [Active methods of development of creative articles of future designers in professional preparation process] *Pedagogical sciences: Collection of scientific works*. Vol. LXXXVII. P. 116–121.
5. Kosiuk V.R. (2019) Rozvytok tvorchykh khudozhnikh zdibnostei maibutnikh dyzaineriv u protsesi profesiinoy pidhotovky : dys. na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata pedahohichnykh nauk : 13.00.04 [Development of creative artistic abilities of future designers in the process of professional training : Thesis for the Degree of the Candidate of Pedagogical Sciences (PhD) in the specialty : 13.00.04] P. 278.